„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
шест пута на недељу.
осим на дан после свеца.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву „Браника“ у Н. Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ »БРАНИКУ«.
За Угарску: Србију Црну Гору
друге стране земље.

на годину	К 34·—	46·— дин.
на по године	К 17·—	23·— „
на четврт »	К 8·50	11·50 „

Поједини бројеви стају 12 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова.
Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској улици бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 276. У Новом Саду, у недељу 13. (26.) децембра 1909. Година XXV.

Два маља.

Ко је имао добре очи, могао се уверити, како Беч за све време угарске кризе држи у руци два маља, а сад је десигнирањем негдашњег министра финансија Ладислава Лукача за министра председника подигао оба маља: првим мађарским да бије Немађаре а другим немађарским Мађаре. А свагда онако, како његове потребе и његови интереси буду захтевали.

Јер Лукач је донео собом из Беча алтернативан план: или ће се погодити с којом од мађарских независних странака, било с Јуштовом, било с Кошутовом, и тада ће им за Бечу учињене уступке дати рекомпензацију на немађарским народима при реформи изборнога закона, или се не ће погодити с њима и тада ће, рачунајући на немађарске изборне срезове, ући у изборну борбу против мађарских странака. Не мења ствар, што веле, да ова друга улога није намењена Лукачу, него грофу Куену-Хедерварију, који је као омиљена личност на бечком двору и овога пута доказао, да је готов примити се сваке улоге, коју му у Бечу намене.

Беч је већ једном у недавној прошлости с успехом употребио ову исту тактику, којом се и сада служи при решењу ове кризе. Тако је радио пре пет година у Фејерваријеву кабинету министар унутрашњих мослова Криштофи: по налогу Беча попретио је мађарским странкама, да ће у немађарским срезовима, ма уз гувернаменталан притисак, умети створити себи већину, која ће му бити послушна. И Криштофи се озбиљно спремао за изборе: почео је мењати чиновништво; људе, који му беху непоуздани, смењивао је, а намештао на њихова места своје, у које се уздао да ће му се покоравати. А чињеницама је доказао, да у тим немађарским срезовима мађарске странке, а нарочито оне, које беху у коалицији, немају својих присталица, већ да су ти срезови лиферовали свагдашњој влади најпоузданије мамелуке. Имао је дакле разлога рачунати, да ће ти срезови и у овај мах учинити исту услугу и њему и његовој влади.

У самом мађарском народу умео је себи наћи савезнике у демократским социјалистама тиме, што је створио нацрт изборног закона, који би њима обезбедио леп број мандата нарочито у варошким срезовима. Уједно им је пустио на вољу, да развију најжешћу агитацију против коалиције, и мора се признати, да су социјалисте ипак у великој мери пољуљале популарност коалиције у мађарском народу, а пољуљали су је нарочито у ширим слојевима народним. У самој Будимпешти, у срцу државе, коалиција не могаше приредити ни један јаван збор, ни једну манифестацију, ни једну демонстрацију, ако социјалисте не хтедоше то дозволити. Свугде, где се јавно појавише десет присталица коалиције, одмах беше стотина социјалиста, који им угушише сваки глас. А то, што беше у Будимпешти, спремаше се и по читавој земљи.

Немађарске странке стајаху пак у страни и гледаху борбу мађарске коалиције једино с радозналошћу али без икаква учешћа. Оне отворено казиваху, да је њима сасвим свеједно: била мађарска команда или немачка. Још се могаху чути гласови, да им је немачка команда милија од мађарске, јер, уведе ли се мађарски језик и у војсци, и онде ће као и на свима другим пољима служити мађаризацији, док немачки језик нема и не може имати овде код нас такву тенденцију.

И ма да овакво становиште у војничким питањима, која беху тада повод великој кризи, стајаше доста близу становишту тадање владе, Криштофи ипак није дозволио немађарским странкама, ни да се макну. А то је учинио из тога разлога, што није хтео дозволити народносним странкама, да се учврсте у немађарским изборним срезовима, на које он беше бацио око, и у којима је он хтео да буде једини господар, господар без конкурената.

А да је Криштофа озбиљно и реално рачунао, и да његове претње коалицији не беху празан баук, види се отуда, што је коалиција од једном пристала на све, што је год Беч тражио од ње: одрекла се војничких захтева — а није добила ништа. Још је морала примити поравнање, трговинске уговоре, повисити квоту, вотирати све издатке Криштофијеве, а због повреда закона и уставности никако није смела повући Фејерваријеву владу на одговорност.

Место свега тога Беч је дао коалицији у руке други маљ, да њиме бије немађарске народе и Хрвате: дошла је железничарска прагматика, па онда Апоњијеви школски закони, наредбе о катихизацији на мађарском језику, ни једном пак новом друштву нашем не дозвољавају да се назове „српским“. И Беч је и с коалицијом потпуно успео: отуђио је од ње Хрвате, од хрватско-српске коалиције, с којом је некада заједно оперисала, створио јој најљућег непријатеља, а немађарски народи, захваљујући политичкој мудрости грофа Апоњија, стоје данас од коалиције још много даље, него ли што су у почетку стајали.

Коалиција а с њоме и Мађари сретно су још већма отуђили од себе све немађарске елементе, који би им могли бити природни савезници и помоћници против Беча. Чак и саме мађарске социјалисте, које је гроф Андраши гонио немилосрдније од сваке досадање владе, заклети су непријатељи коалицији. У самом пак средњем сталежу мађарског народа она је изгубила сваку веру, а природна последица томе беше расуло, које су неспретно покушали да закрпе некаквом „кооперацијом“.

Коалиција је данас према Бечу слаба, много слабија, него ли што беше за време последње кризе. И Беч сад потеже против њих онај исти маљ, који беше потегао за време Криштофијево. Шаље им Лукача, нека се споразуму с њим. Бечу је све једно: или Кошутова или Јуштова странка. А у руци држи маљ: непарламентарну владу и немађарске срезове, у којима на изборима може свака влада победити.

Данашња, као и прошла, криза јасно доказује, да су Мађари у борби против Беча без немађарских народа слаби. К самосталности Угарске води само један пут, а то је споразум с немађарским народима. Народносним странкама треба пустити маха, да заузму своје срезове, а кад их оне заузму, Беч не ће моћи рачунати с тим срезовима. Међу мађарским политичарима још је мален број оних, који то увиђају, али тај ће број свакако расти. А док то уверење не буде прожело све мађарске политичаре, Беч ће увек држати у руци своја два маља: једним ће бити њих а другим нас.

#

Пред бечком поротом.

— Парница против Фридјунга. —

Једанаести дан

(у уторак 21. децембра).

Тога дана у јутро није започела расправа као обично, јер је председник Вах упитао обе странке, да ли би биле вољне измирити се. То је председник учинио на иницијативу оптуженога дра Фридјунга. Према овом настојању око измирења чини се, да је меродавним круговима много стало до тога, да оптуженици не буду осуђени. Ово поведење преговора није изненадило, када се је дознало, да је гроф Ерентал саветовао дру Фридјунгу, нека даде какву изјаву, којом би се извукао из ове афере.

Председник Вах је умолио проф. Масарика, да он, који ужива међу обема странкама углед, поведе преговоре на страни хрватско-српске коалиције.

Када је публика видела, да расправа ни у 11 сахата не почиње, почела се помало разилазити, но но-

ЛИСТАК.

СВЕТОАНДРЕЈСКА ЗАСТАВА.

Приповетка: **В. Д. Козлова.**

(Наставак.)

IV.

»Варјаг« напред, »Корјејец« за њим тихо пођоше из луке на отворени рејд. Нечега свечаног и уједно дубоко тужног беше у том лаганом, али чврстом и пуном достојанства ходу у сусрет очигледној погибији. На палубама обе крстарице ни звука. Само машине раде, а с дна крче у води. И на суседним иностраним бродовима такође ћуте, а густа руља на обали занемела.

Разговетно и оштро разлеже се команда:

— Дижи на катарке заставе!

Свечан тренутак. Увијено платно се диже на врх катарака. И наједаред се громовито проломи кроз ваздух:

— Ур-р-р-а! Ур-р-р-а!

Трже се танки конопац и дивно се развише беле заставе са сивим крстом. То је већ рат! Само у ратно доба руска флота украшава врхове сваке катарке андрејевском заставом. И као по у напред утврђеном церемонијалу са француске крстарице музика засвира руску химну...

»Варјаг« пође брже. На катаркама, на огради, на конопцима француског брода успужале се стотине матроза. Њихове сиве капе промичу кроз ваздух и дуго се хори у испраћај:

— Vive la Russie! Vive la Russie! (Живела Русија! Живела Русија!)

Својим језиком поздрављају они Русе.

Отац Нићифор стоји на извишеном месту са св. Дарима и крстом. Некоји се причешћују, други само целивају крст и трче на своја места.

Филип Фјодоровић није доспео, да се пресвуче, а и не ће.

— У бој као на параду! — постоји старинско правило у руској флоти.

Неколико официра су такође обукли парадни мундир, а сви су кратке мачеве заменили сјајним палошима.

Мичман Федотов има под собом четири топа средњега калибра. Послуга стоји озбиљна, строга, ма да свима очи севају од одушевљења.

Јапанци се кренуше, преустројише се у убојни ред, начинише полукруг, као оно кад огромна руља пасâ иде јатомице на звера.

Ено на катарци заставне крстарице појавише се сигналне заставе. Једна, две — много,

— Шта то сигнализирају? Шта хоће? — пита заповедник.

Знакодавац и штурмански официр преврћу књигу међународних знакова и читају:

— Адмирал јапанске ескадре предлаже руским бродовима, да се предаду без боја. Битка би била узалудно пролевање крви. Предавши се, руски морнари ће сачувати свој живот...

— Глупаци! — викну заповедник. — Немојте даље читати!

— Заповедате ли, да се штогод одговори? — пита најстарији официр.

— Ја бих им са задовољством одговорио из топа, али, на жалост, немам права, да први отпочињем бој. Они на такав начин нападају и нарушавају све међународне законе, а не ја. Нека први и отпочну.

Бродови се зближавају. Већ и ненаоружаним оком се може да прегледа палуба и мост најближе јапанске крстарице.

— Чим се отпочне бој, гледајте, да сву снагу паљбе оборите на адмиралски брод! — вели заповедник артиљеристи. — А ваљало би и »Корјејцу« казати, да по могућству усредсреди нишан на једној ма којој крстарици, а не на свима. То ће се боље осетити. Ако један стане тонути, други ће похитати у помоћ. Видећете, одмах ћемо се курталисати неколико непријатеља. А ако будемо пуцали на све од једаред, не ћемо никога избацити ни из строја, нити ћемо моћи добро наћи нишан.

— Ај, ви на »Корјејцу«! — викне најстарији официр кроз трубу. — Заповедник »Варјага« налаже, да у бој не расипате ђулад на све бродове, него сабите паљбу на било коју једну крстарицу. То је боље!

— Већ сам издао заповест за то. »Корјејец« је изабрао високу крстарицу, трећу од адмиралске! — одговори заповедник канонијере.

(Наставиће се.)

винари су очекивали, да ће сваки час унићи поротници и сенат у судницу, те да ће председник изјавити, да су се странке измириле, па услед тога да престаје потреба даљег вођења парнице.

Преговори су се водили до после подне, но нису постигли повољан резултат. Хрватско-српска коалиција се није противила томе, да се са дром Фридјунгом склопи измира, но коалиција безусловно захтева, да др. Фридјунг даде изјаву, којом проглашује наводни извештај дра Спалајковића и неке друге документе фалзификатима, па да услед тога жали, што је обедио коалицију са недопуштених веза са Србијом. др. Фридјунг је пак приправан изјавити, да допушта, да би могли неки документи бити фалзификати. То је др. Фридјунг вољан учинити, јер се је уверио, да су истинити наводи дра Марковића, који доказује, да су документи кривотворени. Но др. Фридјунг се устручава, дати такву изјаву, која би понизила њега као научника.

Преговори до 12 сахата нису успели, пак председник одређује, да се расправа настави.

У дворану улазе оптуженици, тужитељи, сенат и поротници.

Председник: Пошто још до сада нисам добио службени извештај о боравку дра Марковића у Берлину, то одређујем наставак расправе за 4 сата по подне. У расправи ће се наставити преслушавање неких сведока, који су овде у Бечу.

Тиме је расправа пре подне довршена.

Кад су се после подне преговори о измирењу разбили, отпочела је опет расправа.

Председник др. Вах отвара расправу у 4 сата после подне.

др. Харпнер предлаже, да се саслуша као сведок заст. Вл. плем. Николић.

др. Роде предлаже, да се преслуша још једанпут Супило, и то о свом путу у Београд.

Сведок др. Владимир плем. Николић казује, да је након избора 28. фебруара 1908. ступио у ексекутивни одбор коалиције. Није било седнице тог одбора, а да јој није присуствовао. До маја 1906. стајао је ван странака, а ступио је онда у коалицију, која је била преузела у програм уставне реформе, као опће изборно право, закон о штампи, санирање свих повреда нагоде. Наравно било је од потребе, да се дође у дотицај с угарском владом и странкама у мађарској коалецији, која је била у већини. После годину дана избила је на површину железничарска прагматика, која у себи садржава повреду темељног уставног закона. До споразума је и после тога сукоба могло више пута доћи, само да се ово питање уступило регниколарним депутацијама. Но коалицији није било могуће прихватити то становиште и тако је дошло до прелома. Тада се почело радити о томе, да се коалиција разбије. Сабор је распуштен, расписани су избори. Коалиција је дошла у сабор у још већем броју. Он је мотрио врло отворе ним очима, шта се око њега збива. Проносили су се у јавности веома чудни гласови, тако, да му је било у души веома тешко. Но могао се је уверити — Бог му је сведок! — да нема ни најмањег трага о какву велеиздајничком раду. Да је он опазио и најмањи траг о каквој велеиздаји, он би сместа иступио био из коалиције. Коалиција ради на приближењу и здружењу Срба и Хрвата, онако, као што би морало бити између Пољака и Малоруса у Галицији, и између Чеха и Немаца у Чешкој. Но што је у Хрватској најгоре, то је, да се политички противници покушавају уништити тиме, да се просто оптуже са велеиздаје. Исто тако радило се године 1872, кад су оно биле изашле оне четири промеморије, у којима су Иван Мажуранић и гроф Нижан приказивани велеиздајницима. Истиче то, јер упада сличност између поступка оне године и садашњег. Случајно се онда пронашао аутор у особи неког Рајхерцера, који је касније признао своју кривицу. Тај човек био је онда оруђе у рукама бана барона Левина Рауха. Онда се нашао поштен човек, заповедник кора фелдцајгмајстор Фрања барон Молинари, заповедник војне границе, који се заузео, да ови невини људи не дођу на оптуженичку клупу. Као онда, тако и данас има у Софији, Београду, Сарајеву, Дубровнику и другде лица, која се баве уносним послом денунцирања и фалзефицирања. Њему је добро познато, шта су стајали последњи избори у Хрватској, јер се на жалост још увек мора трошити у те сврхе, али он зна сигурно, да с поља није у ту сврху дошло ни новчића. За поједине чланове у коалицији не може бити одговорна сва коалиција. Она се састоји од разноврсних елемената, као што су рецимо: социјал-демократи и хришћански социјали у Аустрији. Зато коалиција не може одговарати за поједине чланове и скупине.

др. Фридјунг: Никад никоме нисам рекао у коалицији, да је антимонархичан. Али било је у коалицији неких елемената, који су радили против монархије. Је ли Супило био у ексекутивном одбору коалиције?

др. Николић: Јесте. Супило је самосталан члан коалиције, ван странака.

Др. Фридјунг. Супило је у саборском говору 27. фебруара 1907. говорио против »Drang a nach Osten« и говорио о Аустријанцима као туђинцима.

др. Николић. Супило је говорио невезано. Он је ван странака. У осталом он је бранио становиште, да се има стати на пут уплетању елемената, који амо не спадају.

др. Фридјунг: Ја не оптужујем никога са антидинастичности. Ја сам већ рекао и Супилу и Пејачевићу, шта отуђује Беч од коалиције. То је, што се она даје водити од једног Супила. Надаље пита: У Загребу има 14 дневника. Загреб има 90.000 становника. Како је могуће, да се ти листови издржавају без потпоре с поља?

др. Николић: Ти су листови за сву Хрватску, која има 2,800 000 становника. Да те новине живе од својих средстава, најбоље доказује то, што је недавно престала „Хрватска“, на коју су чланови трошили годишње до 60 и 80.000 круна.

др. Харпнер: Познајете ли библиотекара Томића, о коме се у Фридјунгову документу говори, и знате ли, да је 15. фебруара 1908. с Вама преговарао.

др. Николић: Никада га у животу нисам видео. Какве су зле и непоштене намере биле, спомиње, како се писало, да је његов син био у Београду по новце, а његов син није био никада у Београду.

др. Роде: Све те лепе ствари изашле су на површину заслугом дра Фридјунга.

др. Бенедикт: Ми не оптужујемо никога.

За тим буде преслушан сведок др. Душан Поповић: Вели, да има породичних веза у Београду, и да је могао познати онамошње прилике, али да му није никад ни најмања ствар упала у очи. Има две и по године, што коалицију хоће морално и физички да униште а без доказа. Срећан је, што је најзад видео те документе. Највећа се сумња баца на српску самосталну странку. Спомиње њен историјат од г. 1883., кад се основала, до најновијих фаза, до заједничке борбе са Хрватима. Разлаже, како је настала речка резолуција, којој су се Срби касније придружили. Радило се на успостави уставног живота. Сам Фридјунг спомиње у свом делу „Аустрија 1848. до 1880.“, како су Хрвати за своју верност били награђени истом казном, као и Мађари. Поучени том науком истог Фридјунга стали су се бринути за своје добро. Код речке су резолуције учествовали и далматински заступници, од којих су некоји у бечком парламенту а о чијој лојалности није нико никад сумњао. Сам Фридјунгов друг Раух говорио је у сабору, хвалећи резолуцију, јер »да нас је Беч толико пута преварио«. Он је против сваке политике фантазија, па би и сам иступио из коалиције, да је у њој било такве политике. Спомиње, зашто радикали обећују самосталну странку. Фридјунг није био никада у Београду и не зна српски, а ипак се усуђује тако говорити о Србији. Кад би и труна било истине у оно ме, што он говори, одели би се и и од свог брата. Тумачи, како је у истини гласила позната изјава Франа Супила о Босни. Српско име ушло је у адресу сабора још год. 1868. Новинство у Србији је подупирало коалицију, осим службене «Самоуправе«, чији су чланак у похвалу Рауху препштампале »Народне Новине« и то није велеиздаја! Даје Фридјунгу да чита у преводу чланак »Србобрана« о меродавности Србије за Србе у Хрватској, па му вели: Па и Ви нисте никад били Аустријанац, него «Alldeutscher«!

др. Фридјунг (збуњено) Да, али у културном погледу.

др. Поповић: Па да, тако смо и ми. За наше интересе нико се не брине, а ипак за Аустрију борили су се и Срби.

Председник га опомиње неколико пута, да не пледира.

др. Поповић: Сад је заиста превише. Сад знам, да сам пледирао. (Смех. И председник се смеје).

др. Фридјунг: Кад тако красно говорите, слажете ли се са писањем „Србобрана“ и „Српског Кола“?

др. Поповић: Потпуно.

Пошто се Фридјунг позива, да није оптуживао сву коалицију него само „Auswüchse“ у њој, др. Харпнер констатира, да је у чланку била сва коалиција нападнута.

Тим је расправа тог дана довршена.

Политички преглед.

— **Опасно стање у Грчкој** још једнако траје. Бивши министар-председник Теотокис има јаку странку, с којом је ономад изишао из заступничке коморе те ова не може да доноси правоваљане закључке. Теотокис тражи, да војни министар одступи и овај је ставио своје место на расположење, но влада и војничка лига не ће да га напусте. Мисли се, да ће цела влада пасти, а последице томе не дају се догледати. Банке чувају жандарми, а исто тако и железнице и пирејску луку, како по сланици не би могли отићи из Атине. Војска је у приправности.

— **Борба између либерала и конзервативаца у Енглеској.** У Великој Британији се сада води јака изборна борба. Владина странка и опозиција дању-ноћу путују и говоре. Конзервативци сада дражe Енглезе страшилом Хом-Рула (политичком автономијом Ирске) те настоје, да против либералне владе подстакну антипатију оптужбом, да та влада угрожава поморску надмоћ Енглеске.

Министар просвете Рексимен говорио је у Братфорду и оборио се је на ону тврдњу лорда Каудора, да би се у случају одобрења Хом-Рула наскоро појавила непријатељска флота у белфастској луци. Министар је иронички рекао, да се може говорити највише о посети страних бродова из учтивости или о заробљеним непријатељским лађама.

У Рочдалу је лорд Каудор држао говор, у којем је означио питање о поморској одбрани као најважније питање. Док — рече — Немачка гради ратне бродове, преухитривши свој флотски закон, Енглеска седи са скрштеним рукама и не ради ништа. Племенити лорд апелује на све оне, који су вољни, да одбране земљу и краљевину, нека пазе, да се не задоцне.

Бурно порицање је више пута прекидило лорда.

Министар почте Бекстон говорио је у Уортингу те је назвао управо смешним унијонистичко дражење због флоте. Лордови — вели — само зато потежу то питање, јер им се зло пише. Влада је учинила све, а и учиниће све, да очува сигурност државе против било ма каква нападаја.

— **Корејски министар председник убијен.** Из Сеула, престонице несретној Кореји, слиже глас о политичком убиству. Убили су корејског министра-председника. То убиство је очигледно нова ерупција овог духа, који крајем октобра о. г. заиска на жртву „јапанског Бизмарка“, кнеза Ито-а. И овога су корејски атентатори убили за време његова инспекцијског пута по Мандцурији. Убили су га, јер су га мрзили, што је он био онај, који је у портсмауском миру подјармио Кореју, која на тај начин заједно са својим царем и владом својом постаде јапански вазал. Ово ново политичко убиство наново показује опасност на Далеком Истоку. Убица је министра-председника Ј-а убио ножем.

ВЕСТИ ИЗ МЕСТА И ИЗ НАРОДА.

Нови Сад, 12. децембра 1909.

— **Српско народно позориште.** Вечерас се у позоришту Дунђерскога, по трећи пут у Новом Саду, даје шала Руса И. И. Мјасницког с натписом »Зец«, која није давана ево већ готово четрнаест година. Спјешњева игра вечерас г. Динић, Варвару Андријевну гђа Марта Тодосићка, Олгу Сергејевну гђа Сара Бакаловићка, Љубицу гђа Милка Марковићка, Рогошкињу, некад форс-улогу покојне Јеце Добриновићке, даје гђа Даринка Николићка, Кашкињу игра гђа Даница Васиљевићка, Краснопољскога г. Спасић, а дра Пфајфера г. Николић. — Сутра после подне даје се уз обаљене цене Суботићев »Милош Обилић«. Натписног јунака приказиваће даровити млади глумац Антонијевић. У вече ће се приказивати »Наши сељани« Мите Поповића са музиком дра Јована Пачуа. Некадашњи члан српске народне позоришне дружине г. Јефта Душановић играће крчмара Давида као гост. Остале главне улоге су у рукама госпођа: Марте Тодосићке, Данице Васиљевићке, Данице Матејићке, Лепосаве Нишлићке, Даринке Николићке и Руже Крањчевићке и г. г. Лукића, Динића, Николића, Спиридоновића, Васиљевића, Матејића, Крањчевића и Антонијевића.

— **Парница дра Владимира Алексића.** Дра Владимира Алексића, лекара у Панчеву, денунцирали су, да је у неким сватовима у Опави (у Банату) у напитом стању за време опасности рата наше монархије против Србије позивао неке резервисте »на непослушност«. На основу те денунцијације је г. др. Алексић допао истражног затвора, из којега је пуштен, кад се је испоставило, да није рекао инкриминиране речи. Али су против њега подигли парницу због »дражења« те је панчевачки судбени сто осудио дра Владимира Алексића **на два месеца државног затвора** и **на 1000 К новчане глобе.** Кр. табла, а ономад и кр. курија потврдиле су пресуду.

Доносећи ово, мађарски листови сада дра Владимира Алексића не називају »мађарским авијатичарем«, као онда, кад се је др. Алексић дигао у ваздух својим аеропланом; шта више ни доктор-

ски наслов му не дају! То ти је »доследна« журналистика!

— **»Час« забрањен за Угарску.** Министар трговине Кошут одузео је пост-деби за Угарску чешком листу »Часу« »због противмађарског правца« тог листа.

— **Дуга у зиму.** Из Ковачице (у Банату) јављају, да се је тамо ономад у јутро могла видети дивна, потпуна дуга. Народ је с уживањем гледао ту природну појаву, која је у ово доба године врло ретка.

НОВОСТИ СА СТРАНЕ.

— **Умрла од страха.** Дипломисана учитељица Естира Молнарева уписала се лане на вишу реалку у Кечкемету и вредно је учила, да буде међу бољим ученицима. Наставници су је врло волели због скромности и вредноће јој. Ономад је имала да положи писмени испит зрелости, али већ при обради првог питања тако је савлада велика узрујаност, да је добила живчане грчеве те је пала на земљу. Морали су је колима однети кући, где је после неколико сахата умрла.

— **Здеран мађарски грб.** »Мађарорсаг« јавља: У Великом Селеушу (у в.-кикилској жупанији) непознати људи су ноћас уклонили мађарски државни грб са румунске православне основне школе. Жандармерија енергично води истрагу.

— **Километарски песник.** Неки мађарски »песник«, по имену Карло Ловаси, објавио је, да ће за 48 сахата непрестано писати стихове. За та два дана (рачунајући и ноћ) обвезује се, да ће написати три стотине нових песама. Темата ће му се предавати у запечаћеном писму. Озбиљни мађарски листови најжешће су осудили таково изругивање песништва.

Да не ће на тој »песничкој« километарској утакмици учествовати и наши »народни песници«?

— **Расејани Векерле.** При погребу вел. жупана пештанске жупаније Гулнера министар-председник Векерле и министар трговине Кошут оставише своје зимске капуте у гардероби. Векерле је са грофом Аладаром Зичијем пошао из ожалошћене куће. На степеницама је гроф Зичи више пута упозоравао министра-председника, да види ва њему туђ капут.

— На твојем капуту нема крзна, а на том, што си га сада обукао, има...

Али Векерле није чуо то; јако је нешто тумачио и тек је онда опазио, да је на њему туђ капут, кад је — да докаже оно, што је тако ватрено разлагао — хтео да извади из џепа свога зимског капута неки документ.

— Ај, тужан! — узвикне, кад је узаман тражио спис, — изгубио ми се важан документ! Али гле, та ово ни није мој зимски капут...

И одмах се окрене натраг те одјури горе у гардеробу, где већ беше велика гужва, јер је нестало скупоценог зимског капута Кошутова, а на његово место је неко оставио много јефтинији, изношен капут. Гардеробар је превернуо целу гардеробу, детективи, који су изаслани због евентуалних кесароша, очајно су скакали, кад ал' се испостави велика забуна: Векерле је из расејаности однео Кошутов зимски капут, Кад је то констатовано, Векерле скине и преда Кошуту његов зимски капут с овим речима:

— Богме бих је био начинио сасвим добру промену. Имаш много бољи и много финији капут, него ја!

— **Авијатика и осигурање живота** Против француског авијатичара Блана подигла је парницу ради отштете од 100.000 франака једна госпођа, коју је он ранио у Живизи-ју, павши у публику са својом машином за летење (аеропланом). Још није био суд.

То у опште није незнатно питање, јер кад аеропланова буде много — до године летеће преко 1000 крилатих машина око наше земље —, нико не ће бити сигуран, да му се на главу не ће срушити машина, тешка 3 до 4 центе, а из висине од неколико стотина метара. Није то баш најпријатнија забава, кад човеку таква »птица« слети на главу.

За сада се за то заинтересоваше друштва за осигурање, те сваком оном, који учи летети, долази агенат, који му предлаже, да осигура себе не само за случај, да скрха себи врат или да се убогаљи, него и за тај случај, ако кога другог убогаљи. О свима жртвама његове вештине водиће рачуна друштво за осигурање. То је удобно за авијатичаре, али слабо је утешно за публику.

— **Атентат бомбом у Петрограду.** Један револуционарац, по имену Вазнесенски, подметнуо је у једној кући у Петрограду бомбу ужасне разорне снаге шефу политичке полиције генералу Карпову. Бомба је Карпова на комаде растргла, а целу велику кућу скоро сасвим разорила. Карпова су убили зато, што је ушао у траг револуционарном друштву, у којем је и убица био.

— **Др. Кук — варалица.** У своје доба опширно смо извештавали о том, да је Американац др. Фредерик Кук — како је сам тврдио — открио северни пол. Кад је др. Кук наједаред искрсао с том вешћу у Европи, цео свет га је славио управо заносно; неко време је он био први човек на свету. И велико и мало је жељно читало његове приче — о његову тобожњем открићу северног пола и о његову тобожњем дводневном бављењу на тој тачци земљине кугле. Свеучилиште у Кодњу дало му је диплому почасног доктора, сам наследник данског престола чинио је Куку највеће почасти, а и дански краљ Фредерик примио је у аудијенцију »великога Кука« (који је, nota bene, пореклом Чивутин из Немачке и пре се звао Кон, па као што наши Чивути помађарују своја чивутска имена, тако је и тај др. Кон узео у Америци име славног енглеског поморца Кука [Cook]).

Таман је др. Кук био у јеку своје славе, кад ал' са далеког острва Лабрадора на северу Америке стиже вест од чувеног американског поморског капетана Пири-ја (Peary), који јављаше, да је открио северни пол. Кад је Пири чуо, шта је Кук нарадио, још са Лабрадора је он Кука прогласио варалицом. Настаде скандалозна полемика, док ономад научничка комисија у Кодњу није несумњиво утврдила, да је **Кук обична варалица** и да он није ни присмрдио северном полу. Наиме, он је послао по својем тајнику Лонсделу у Кодањ давно обећаване списе, из којих ће се тобоже видети, да је он открио северни пол. Кад су стручњаци ономад у Кодњу прегледали те »документе« Кукове, видели су, да су све то бапске приче и да нема ни најмањег доказа за Кукову тврдњу. Кука је без трага нестало, али је његова чивутска препреденост знала, да од једног брзоплетог издавача измами у напред хонорар од 250.000 долара за дело, које ће он тобоже написати о својем »открићу«. Кодањско свеучилиште ће почасни докторат Куков прогласити ништавним.

НОВИЈЕ.

Будимпешта, 11. децембра. Ладислав Лукач изјављује, да су вести е он није донео никаквих концесија, тенденцијозне измишљотине. Данас је започео преговоре с политичарима.

Атина, 11. децембра. Ратни министар Лапатијотис поднео је оставку.

Због римокатоличког божића нису нам данас стигли телеграми.

Књижевне вести.

Српски календари за годину 1910.

VI.

Женски свет.

У издању књижарника и штампара Милана Илкића у Земуну изашао је красан календар за српски женски свет. Уредио га је уредник и новосадског листа »Женског света« Аркадије Варађанин. Књижевни део тога календара доноси врло лепе ствари, махом намењене женскињама. Ту је пре свега стихована честитка Српкињи пред нову годину од Ј(ована) Ж(ивојновића), за тим чланак Милице Ђукове из Загреба с натписом »Жена и човечански напредак«, па чланак дра Војислава Бакића из Београда с натписом »Брачни живот и васпитање деце«, па уредников чланчић о томе, како не ваља децу мазити, за тим чланак Стевана С. Илкића из Велике Кикинде с натписом »Апостолство женскиња«, у којем писац лепо изводи, како религиозно васпитана и богословски образована женска уноси у породицу а кроз њу и у цело друштво дух разумне вере и истинске побожности. Чувени наш игијеничар др. Батут говори у овом календару о лековитости сланих извора и о српском сланом купатилу у Старом Сланкамену а др. Марија Вучетићка, родом Притина, из Београда, осуђује мидер као штетан по здравље. Из бележака покојног српског педагога дра Ђорђа Натошевића саопштене су буквице о заљубљенима, за тим су саопштене мисли великих људи о жени, које је покупила Даница Максимчевица Путникова из Перлеза. О другом конгресу чешких жена у Прагу реферује Српкиња Зорка Ховорка, родом Калићева, из Прага. Има за тим лепа тужна приповетка Милеве Симићеве из Новог Сада с натписом »Позни благослов« и духовит дијалог Данице Бандићке, родом Телечке, из Велике Кикинде с натписом »Раскинута нит«. Даринка Буља, родом Косићева, из Вилова износи три поучне сличице из брачног живота а Љуба се Милованов из Старог Бечеја побринуо за шалу хумореском, којој је натпис »Једна битка«. Као знамените и заслужне жене приказане су у овом календару сликом и речју ове живе заслужнице: Савка Суботићка, мис Аделина плем. Ирбијева, др. Драга Љочића, Зорка Ховорка, руска кнегиња Мешчерска, у француској књижевности позната под именом Tola Dorian, Јелица Беловића-Бернадзиковска и Катица А. Крајићева. Од покојница су приказане: Милица Стојадиновића Српкиња, Нина Петровићка, Персида Пинтеровићева, Елодија Мијатовићка, Јелена Ђ. Поповића, Марија удова дра Милоша Радојчића и Јелена Деметровићка. — Календар је и спољашње веома лепо израђен, износи шест табака а цена му је само 50 потура.

РАЗНО.

— **Виктор Иго и туђ рум.** Давно је то било, кад се десио овај догађај, који је изазвао велику сензацију и свеопће интересовање у Француској. Ево шта је било: Једнога дана стигне у Париз са Мартиника 10 буради рума. Свако буре хватало је 300 литара. Адресовано је било на В.Ига. Царински органи су одмах известили славнога песника и књижевника ВиктораИга, који хладно нареди, да му се пошаље једно буре. После месец дана узме друго, а трећег месеца и трће. У то време се јави царинарници неки Вензен Иго и затражи да му се изда 10 буради рума, које је он добио са Мартиника. Царински чиновници се ваћоше у забуни и изјавише, да су они послали рум упутили Виктору Игу, пошто је фрахт носио само почетно слово имена, и да је он већ три бурета од тога узео. Власник рума тужи царинарницу и она буде осуђена, да сопственику плати накнаду. Виктор Иго буде пуштен као невин, јер је доказана његова bona fides. Он је мислио, да му је тај дар послао, као што се врло често догађало, неки од његових поштовалаца. Но на овоме се ствар није свршила. Књижевни свет и интелигенција се заинтересује тиме, јер су сви сматралиИга за умерена човека, који није могао попити скоро хиљаду литара рума за три месеца. Због тога се подигне силна ларма. Јаве се многобројни својевољни детективи и истражне судије. После дуга истраживања пошло је за руком једном књижевнику и романсјеру да сазна истину. Виктор Иго је продавао поклоњени рум за старо бургундско вино винарском трговцу. Овај својевољни полицајац био је Пол де Кок, чувени романсје. Тако је негда било...

Српско народно позориште.

(Недељни ред позоришних приказа).

У недељу, 13. (26.) децембра: **„Милош Обилић“.** Трагедија у пет чинова, с певањем, написао др. Јован Суботић. (Дневна представа за народ узобаљене цене.) **»Наши сељани«.** Позоришна игра у три чина, с певањем, написао Мита Поповић, музика од дра Јована Пачуа. (Ван претплате.)

У уторак, 15 (28.) децембра **овде први пут: »Наш човек«.** Позоришна игра у три чина, написао др. Бошко Петровић. (У претплати).

У среду, 16. (29.) децембра: **«Вештица«.** Драма у пет чинова, написао Викторијен Сарду, с француског. (Гђа Милутиновићка, члан Краљевског Српског Народног Позоришта у Београду у Зорајиној улози као гошћа. У претплати).

Управник: **Др. Мих. Полит-Десанчић.**
За уредништво одговара: **Тоша Грујић.**

ОГЛАСИ.

КУЋА

У НОВОМ САДУ

бр. 6. у Богдановој улици

ПРОДАЈЕ СЕ

уз повољне услове из слободне руке.

ЦЕНТРАЛНИ КРЕДИТНИ ЗАВОД

деоничарско друштво

У НОВОМ САДУ

528 12—

Чудо од БУКВАРА!

Господине! Ти си нас сиромахе твојим Букварем без по муке научио да читамо и пишемо од св Николе до Три Јерарха. Фала ти! Никола и Лазар Анђелковић бозације.

Чим узме овај Буквар у руке било младо, било старо, одмах уме и да чита и да пише.

Ко ми пошаље поштанском упутницом **55** потура, тај га одмах добија са плаћеном поштарином.

Ulma, Temes m.

ЉУБОМИР ЈОВАНОВИЋ

484 17-20 шк. управитељ и учитељ.

ПРОМЕСЕ

Авст. кредит срећака

ГЛАВНИ ЗГОДИТАК

К 300.000

1 згодитак по К 60.000·—, 1 згодитак по К 30.000·—, 2 згодитка по К 10.000—· 2 згодитка по К 4000·—, 3 згодитка по К 3000·—, 3 згодитка по К 2000·—, 35 згодитака по К 800·— и 3352 згодитка по К 400·—

жребање 3. јануара 1910. год.

ЦЕНА К 24·—.

издаје

МЕЊАЧНИЦА

ЦЕНТРАЛНОГ КРЕДИТНОГ ЗАВОДА

у Новом Саду.

514 18—

*) Поштом шаљемо промесе само кад нам се новац унапред пошаље заједно са 35 пот за поштарину.

ОТПОЧЕЛА ЈЕ . . .

ЈЕФТИНА ПРОДАЈА

БОЖИЋНЕ СЕЗОНЕ

У НАЈВЕЋОЈ ТРГОВИНИ
ЖЕНСКЕ и МУШКЕ РОБЕ

ЉУБОМИРА ПОПОВИЋА
у НОВОМ САДУ, у Кошутовој ул.

Изволите се једним пазаром уверити,

да се у мојој **мушкој и женској помодној трговини** сва роба са **врло сниженим и утврђеним ценама продаје.**

Особито обраћам пажњу на мушке и женске кожње **ципеле из фабрике КОБРАК, које ће се са 30% испод цене продавати.**

С поштовањем
С. КОВАЧ »код РОДЕ«
НОВИ САД, улица Лауша Кошута бр. 25.
332 37-100 ТЕЛЕФОН БРОЈ 255.

Најлепши божићни и за нову годину поклон један пар

КОБРАК-ЦИПЕЛА

могу се добити код **Вилмоша Вајса** у Н. Саду, Франц-Јосифов трг број 3. (у Вагнеровој кући).
535 4-

Душан С. Монашевић.

У НОВОМ САДУ, Ћурчинска улица број 23., у сопственој кући
ПРЕКО ПУТА БРАЋЕ МИРОСАВЉЕВИЋА.

ТРГОВИНА МУШКЕ и ЖЕНСКЕ МОДЕ, МУШКИХ и ДЕЧЈИХ ШЕШИРА ∴ и ЦИЛИНДЕРА, ГАЛАНТЕРИЈСКЕ, КРАТКЕ и ПЛЕТЕНЕ РОБЕ ∴

на велико (en gros) и на мало (en detail).

Част ми је известити своје поштоване муштерије, пријатеље и познанике како из места тако и са стране, да сам услед знатног повећања своје радње као и услед уважања продаје

на велико (за трговце)

куповањем много већих количина робе из првих непосредних извора дошао у тај пријатан положај, да робу много јефтиније набављам те да својим поштованим муштеријама, пријатељима и познаницима омогућим што јефтиније подмиривање њихових потреба. С тога сам решио, да од 15. августа о. г. сву у мојој радњи налазећу се робу уз знатно снижене цене продајем и молим, да се о томе свако лично код мене у радњи увери.

Нарочито обраћам пажњу родитељима наших ђака, да се у току школске године користе том јефтиноћом те да потребе за своју децу код мене изволе подмирити,

Уједно молим Србе трговце из околине, да ме у мом новом савесном подузећу потпомогну.

329 27-50

С поштовањем
Душан С. Монашевић.

Готов је и разашиље се **КАЛЕНДАР**

ПРОСВЕТА

ЗА СРПСКЕ СВЕШТЕНИКЕ, УЧИТЕЉЕ И НАРОД

Сваки Србин, кога интересује црква и школа, треба да набави овај календар; у њему се садрже уредбе (закони) црквених и школских власти, и дужности свештеника и учитеља. **ЦЕНА 60 П.**

Препродавцима дајем највећи рабат

Издавачка књижарница
534 10 20 **МИЛАНА ИВКОВИЋА, Нови Сад (Ujvidék).**

ОСНОВАНО 1870. ГОДИНЕ. ОСНОВАНО 1870. ГОДИНЕ.

ШПЕЦЕРАЈСКА ТРГОВИНА

Н. Димовића у Новом Саду

Кошут Лајош ул. 33.

препоручује своје велико стовариште **Поморанџе** најбоље црвене и мандарине **Лимунова** сиракуса и јафа и осталог јужног воћа, најфинијег ајксер-Тоскана, тафел и лецер **зејтина, шећера, кафе, пиринџа, рума, теја, свећа,** минералних **вода,** најбоље врсте **саламе, сира:** форарлбершки **гројер,** милански **стракино, горгонцола и пармезан.** Исто тако **гуме, плавог камена, рафије** за винограде, најбоље **детелино семе** без свилене косе, са бломбом, **семења** за енглеску **траву и репу,** као и све у ову струку спадајуће артиклове на велико и мало.

Најбоља врста американског петролеума. Велико стовариште француских цигарнипапира. Послуга солидна, брза и тачна. Цене умерене.

488 6—12

Хотел „БЕЛА ЛАЂА"
ЂУРЕ ЗУРКОВИЋА Нови Сад,

модерно са свима удобностима удешен, најподесније место за састанке странаца, са изврсном кујном и најбољим пићем.

Точи прастаро
108-150 (Urquell) **ПИЛЗАНСКО ПИВО.**

Овде се може јефтино добити један полован **Ландауер.**

Свадбени и пригодни дарови пуни ефекта.

САМУИЛО КРАУС

драгуљар, сајџија и оптичар, НОВИ САД, улица Лауша Кошута (главна) бр. 23.

Велико стовариште драгуља, златне и сребрне робе, сахата и оптичких артиклова. Дивни предмети од аргентол-сребра и од кина-сребра по најјефтиније и најсолидније цене. Ножева, виљушака, кашика и осталог посуђа прве и друге каквоће, као и од праве алпаке уз јемство за каквоћу и дурашност. **Купујем и продајем целокупне старудије.**

544 2—6

ВЕЛИКА ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРА И ШТАМПАРИЈА

„НАТОШЕВИЋ"

УЧИТЕЉСКО ДЕОН. ДРУШТВО

НОВИ САД, Ћурчијска улица бр. 26. у својој кући.

За годину 1910. изашли су ови календари:

ВЕЛИКИ ОРАО

(а то је тај прави „Орао") за год. 1910. са бираним забавним и поучним садржајем и 88 савремених слика и ликова наших знаменитих људи.

Календар је већи од свију других сличних туђих издања.

Цена му је само 1 Круна.

ГОДИШЊАК за год. 1910., најстарији велики српски народни календар са многобројним сликама и одабраним садржајем.

Цена му је 70 филера.

ВЕЛИКИ СРБОБРАН за год. 1910., највећи и најјефтинији народни календар, са најлепшим српским народним јуначким песмама. **Цена му је 60 филира.**

ХЕРЦЕГ-БОСАНСКИ КАЛЕНДАР за год. 1910., највећи и најјефтинији српски народни календар, са најлепшим српским народним јуначким песмама. **Цена му је 60 филера.**

Даље су изашли мањи календари: **ПЛАНЕТАР, РУЖИЦА и ШАЉИВАЦ. Цена им је 40 филера.**

Осим тих изашли су народни календари за год. 1910. и то:

Србин — Орлић — Црногорац — Херцеговац — Босанац — Далматинац — Сремац — Новосађанин — Бачванин — Банаћанин — Ласта.

533 4—5

Цена им је 30 филера. Џепни календар 20, зидни календар 40 филера.

Препродавцима дајемо највећи рабат — Тражимо поуздане комисијонаре

Под својим надзором, тачна послуга и најумеренија цена.

ШПЕЦЕРАЈСКА ТРГОВИНА
Ђ. СТЕФАНОВИЋА СИН, НОВИ САД
ДЕЛИКАТЕСА И ШПЕЦЕРАЈА ТРГОВИНА
Основана 1866. Главна улица бр. 27.
Телефон бр. 76.

Најбоље врсте плава камена, фарбе за жито (Dupuy-Samenbeize).

НАЈФИНИЈА
зејтина, пиринџа, јефтине кафе, ситна и крупна грожђа, бираних бадема и лешњика.

МИНХЕНСКО
шпатен пиво у флашама.
Највећи избор минералне свеже воде.
Разне сорти сирева.
Фришких сардина и других разних РИБА.

Разна калифорнијска **ВОЋА**
Праве манастирске **ШЉИВОВИЦЕ.**

Грчка лековита вина: **Mavrodaphne, Cypro, Ahaier, Malvasier.**

Сваки дан свежа путера за тај, са спахилука надвојводе Албрехта.

Најбоље врсте ВИНА бела и црна у боцама по ванредно јефтиној цени.

2 (40-52)

НОВО!

Купујем по највећој цени
сирове коже говеђе и коњске
на новосадској пијаци код прве опанчарске шатре.

525 5—10 **Тома Васић.**

Календари за 1910. годину готови су и разашиљу се.

- Српски народни - велики илустровани **СВ. САВА** и мањи илустровани **ГРАНИЧАР**

календар Цена 1 комаду 1 круна — календар Цена 1 ком. 50 потура

Поруџбине се шаљу првој срп. творници искључиво свих срп. православних црквених утвари **Луке К. Алексијевића** Нови Сад – Ujvidék (Hungaria)

Препродавци добијају већи од највећег попуста,

Велики илустровани ценовник свих црквених утвари шаље се на захтевање бадава.

539 4-8

Власник и издавалац: деоничарско друштво »Браник«. Штампарија деоничарског друштва »Браника«.